

No: 565 – Mahreç İşareti

YENİHAN BEBEKLERİ

Tescil Ettiren
YILDIZELİ KAYMAKAMLIĞI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 09.02.2018 tarihinden itibaren korunmak üzere 09.10.2020 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 565
Tescil Tarihi	: 09.10.2020
Başvuru No	: C2018/043
Başvuru Tarihi	: 09.02.2018
Coğrafi İşaretin Adı	: Yenihan Bebekleri
Ürün / Ürün Grubu	: Elişi bebek / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Yıldızeli Kaymakamlığı
Tescil Ettirenin Adresi	: Karşıyaka Mah. Nazmi Yaraş Cad. Hükümet Konağı No: 17/1 Yıldızeli SİVAS
Coğrafi Sınır	: Sivas ili Yıldızeli ilçesi
Kullanım Biçimi	: Yenihan Bebekleri ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Yenihan Bebekleri ibaresi ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Yıldızeli ilçesinin bilinen ilk adı Yenihan'dır. Yenihan Bebekleri adını, yörenin eski adından almıştır. Yöre insanları sosyal-kültürel ve ailevi yaşantılarını, inançlarını, duygu ve düşüncelerini giyim kuşam, takı, örtünme şeklini yani yaşam tarzlarının geleneksel özelliklerini sonraki kuşaklara Yenihan Bebekleri yoluyla aktarmaya devam etmektedir.

Yenihan Bebeklerinin ayırt edici özellikleri ahşap iskelet hazırlığı, bebek yüzlerinin çizimi, saç, başörtüsü, fes, heybe, önlük, iç ve dış giyim ve diğer aksesuarlar ile süslemeler el emeği ile yapılır. Bebek iskelet ve kaidesi ahşaptan hazırlanır. Önlüklerde Anadolu kilim motifleri kullanılır.

Sivas ili Yıldızeli ilçesinin folklorik kıyafetleri iskeleti tahtadan yapılan bebeklere giydirilir. Yenihan Bebeklerinin her biri ayrı tasarlanmış olup her birinin giyim kuşamlarındaki renkler, başörtüsü bağlama şekilleri, motifler vb. özelliklerin geleneksel anlamları bulunur. Hastalık, sağlık, ataerkil aile, mutluluk, hüznün, askerlik, eğitim gibi kültürel ve günlük hayatla ilgili tüm konular bebeklerin giysilerinde el işçiliği ile anlatılır. Motiflerdeki hayvan figürleri ve bitki motifleri yörenin manevi mirası hakkında bilgi verir. Ahşap iskelet üzerine hazırlanan farklı tasarımlı tüm bebekler bölgenin kültürünü yansıtır.

Renk, motif ve giyim şekillerinin kendine mahsus anlamları vardır. Örneğin sarı renk çoraplı ve koçboynuzu motifli kıyafeti olan bir bebek, o hanenin güçlü olduğunu ancak hane içinde hastalık olduğunu simgeler. Önlüğünde çiçek motifli bulunan bir bebek ise tarımla uğraşıldığının ve baharın gelişiminin simgesi olarak yorumlanır. Bebekte siyah başörtüsü kullanılması sıkıntıya, yandan sıkımal başörtüsü ise kaynana ve kayınbaba baskısı olduğunu ifade eder.

Üretim Metodu:

Ahşap iskelet üzerine yörenin geleneksel kıyafetleri uyarlanarak oluşturulan bebekler Yıldızeli bölgesinin kültürünü yansıtır. Bebeklerin tüm giysileri ayrı ayrı işlenip ahşap iskelet üzerinde birleştirilir.

Bebeklerin iskeleti ahşaptan olup boyu 43 cm'dir. Gövde uzunluğu 24 cm ve üçgen şeklindedir. Üçgenin geniş kısmı 6 cm, daralan kafa kısmı ise 3 cm'dir. Ayaklar 1.5x1.5 olup, kare veya 1,5 cm çaplı dairesel de yapılabilir.

İskeletin sabitlendiği ahşap zemin

Ahşap iskelet

Zemine sabitlenmesi

Ahşap iskelet elde kalan bez, kumaş parçaları ile sarılır. Kumaşla yapılan ve doldurulan kafa ahşap gövdeye yerleştirilir. Kollar ve göğüs kısmı yerleştirilir. Bebeğin atık kumaşlardan yapılan elbise ya da şalvarı giydirilir.

Kalan iplerden örölmüş yelek ve çorabı giydirilir. Bel kuşağı bağlanır. Etamin üzerine işlenmiş önlük bel kuşağı üzerine bağlanır. Yine etamin üzerine işlenmiş heybe takılır. Daha sonra yüzü yapılarak fesi yerleştirilir. Kenarı boncuk işlemeli yazma ile başı örtölür. Benzer şekilde tüm bebeklerin iskeletleri ahşaptan hazırlanıp, kumaşlarla beden oluşturulup yöre insanın geleneksel kıyafetleri giydirilip diğer aksesuarları takılır.

Kadınlarda giyim kuşam:

Çorap: Kullanılan motifler dokuyanın iç dünyasını yansıtacak biçimde işlenir. Genellikle çorap beş şiş ile örölür ve hemen her çorapta en az beş renk ip bulunur. Çorapların örölmesine “burun” kısmından başlanır ve “boğaz” bölümüne doğru ilerlenir. En sonda “topuk” kısmı ile tamamlanır. Çorabın bitiminde ise boğazına “bağcık” olarak ifade edilen örme bir bağ atılır.

Önlük: Dikdörtgen şeklinde, renkli, desenli, yün dokuma veya üzeri sutaşları ile süslenen bezden yapılan önlükler bebeklere giydirilir. Önlüklerde Anadolu kilim desenleri kullanılır. Önlükler boncuklarla, pullarla, düğmelerle, taşlarla, püsküllerle ve sutaşıyla süslenir.

Önlükler üzerindeki motiflere göre aynalı vb. isim alır. Etrafı ve etek uçları renkli ipliklerle püsküller yapılarak süslenen önlüğün boyu, entarinin uzunluğundadır. Bele "çizeli" veya "yan bağ" ile bağlanır.

Heybe: At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba veya omza geçirilebilen tek gözlü bir tür çantadır. Günlük hayatın her alanında kullanılır. Heybelerin süslemesi de önlük süslemesinde olduğu gibi boncuklarla, pullarla, düğmelerle, taşlarla, püsküllerle ve sutaşıyla süslenir.

Kolye: Gelin ve nişanlı kız bebeklere takılır.

Fes: Yöre kültüründe sadece düğün ve nişanlardaki gelinler taktığı için aynı şekilde Yenihan Bebeklerinde de kullanılır. Gelin başı süslemesi fesine altın tuğralar yerleştirilir, üzeri ilmeklerle süslenir.

Kıyafet: Kıyafetler boncuklarla pullarla işlenir, gipürler dikilerek tamamlanır. Gelin bebeklerin ellerine mendil verilir. Köy kadınlarında ise elbiselerine sutaşı gipür dikilir, ellerine testi örgü verilerek süslenir.

Başörtüsü: Kadınların başörtüsü yazmadır. Gelin başı, Fatma Ana başı ve nişanlı kız başı olarak ifade edilen baş bağlama şekilleri vardır.

Gelin başı; fes üzerine üçgen şeklinde düz oyali yazma örtölür, yazma üzerine ise pullarla örölmüş yazma tek kat örtölür.

Fatma Ana başı; iki parçadan oluşur. Birincisi fesin üzerine üçgen yapıp örtölür diğeri ise üzerine bağlanır.

Nişanlı kız başı; fesin üzerine tek yazma örtölür üçgen yapılarak uçları arkadan birleştirilerek yapılır.

Üç etek - Üç peşli - Peşli: Bu entari "Mecidiye Kutnu", "Taraklı Kutnu", "Altıparmak" olarak tanımlanan kumaşlardan yapılır. İki parmak genişliğinde dik yakalı olan peşlinin boyu diz altına kadar iner. Kolları uzun ve kol uçları "balık ağzı" yenlidir (ışlıdır). Yanları bele kadar açıktır, etek etrafına simli harçlar geçirilir. Kol yeri oyulmadan düz takılır. Yaka etrafına etamin üzerine işli bant geçirilir. Bandın boyu bele kadar uzundur. Peşli entarinin önünden yeleğin işli kısmı görünür. Entarinin ön etekleri, önde birbirinin üzerine kapanacak şekilde belde toplanır. Yanlardan köyneğin etek ucundaki pul-boncuk işlemeli kırma süsler görünür. Entarinin önünde beş adet püskülden yapılma düğme vardır ve omurlarda birer pili süs bulunur. Etek uçları sıvama ışıdır.

Erkeklerde giyim kuşam:

Erkek bebeklerde yöre kültürüne uygun olarak temelde aynı giyim malzemeleri kullanılır ancak meslek ve sosyal konumlarına göre aksesuarlarında farklılık gösterir.

Muhtar giysi ve aksesuarları: Şalvar, deri yelek, yün çorap, içlik, gömlek, çarık, kasketten oluşur. Bebeğin üzerindeki deri yelek ve omzuna asılan deri cüzdan onun varlıklı olduğunu tanımlar. Çorabın üzerindeki göz motifi nazara karşı koruma amacı taşır.

Ağa giysi ve aksesuarları: Bol paça şalvar, içlik, gömlek, süveter, bel kuşağı, atkı ve fötr şapkadan oluşur. Yün çorabı sade görünümlüdür.

Çoban giysi ve aksesuarları: Şalvar, süveter, bel kuşağı, yün çorap, çarık, heybe ve yün bereden oluşur.

Genç erkek giysi ve aksesuarları: Şalvar, yün çorap, içlik, gömlek, deri yelek, deri cüzdan ve bereden oluşur.

Yün Çorap: Diğer bebeklerde olduğu gibi yünden örülmüş olup beş şiş kullanılır.

Çarık: Genellikle deriden yapılan ve erkek bebekler tarafından kullanılan ayak giyim malzemesidir.

Fötr (Şapka): Köy ağalığını belirten, sekiz köşeli kasketin küçültülmüş hali olan baş giyim eşyasıdır.

Kasket (Şapka): Muhtarı ve onun bulunduğu konumu belli eden baş giyim eşyasıdır.

Şalvar: Bütün erkek bebeklerde alt giyim malzemesidir.

Deri Cüzdan: Genç erkek bebeklerde kullanılan ve giyim tamamlayıcısı olarak kullanılan motifli aksesuardır.

Heybe: Çoban karakterinin kullandığı, içine eşya koymaya yarayan, omuzda taşınan ve üzerinde çeşitli süslemelerin yer aldığı eşyadır.

Önlük

Heybe

Örnek elbise modeli

İç giysi

Baş örtüsü

Bebek başı ve başörtüsü

Yenihan Bebekleri

Yenihan Bebekleri

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Yenihan Bebekleri yöre insanlarının geleneksel giyim kuşam kültürünü yansıtan el sanatı ürünleridir. Bebeğin ahşap iskeleti de dâhil olmak üzere tüm aşamaları el emeği ile üretilir. Uzun yıllardır üretildiğinden Yıldızeli ilçesinin eski adı Yenihan olarak ünü devam etmektedir. Yenihan Bebeklerinin üretimindeki tüm işlem adımları ustalık gerektirir. Yıldızeli ilçesi ile ün bağı bulunan Yenihan Bebeklerinin üretiminin tüm aşamaları, belirtilen coğrafi sınır içinde gerçekleşmelidir.

Denetleme:

Denetimler; Yıldızeli Kaymakamlığı'nın koordinatörlüğünde ve Yıldızeli Kaymakamlığının önereceği bir usta, Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Sivas İl Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ve Yıldızeli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden konusunun uzmanı birer kişinin katılımı ile en az üç kişilik denetim mercii tarafından yapılacaktır. Yılda bir kez düzenli olarak yapılacak denetimler, ayrıca ihtiyaç duyulduğunda ve şikâyet halinde her zaman yapılacaktır.

Yenihan Bebeklerinin çorap örgüleri, önlüklerdeki Anadolu kilim motifleri, başörtü bağlama şekilleri, şalvar ve aksesuarları ile iskeletin ahşaptan olması ayrıca Yenihan Bebekleri ibaresi ile birlikte mahreç işareti ambleminin kullanımı denetlenecektir.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.